

Světová obchodní organizace (WTO)

Úvodní charakteristika WTO

WTO je mezinárodní organizací, jež má poskytovat institucionální rámec pro regulaci obchodních vztahů mezi jejími členskými státy, včetně řešení obchodních sporů. Tomu slouží jednak organizace sama, jednak mnohostranné a vícestranné dohody uzavírané v souvislosti s členstvím ve WTO. Organizace vznikla 1. 1. 1995, na základě jednání států během Uruguayského kola GATT (1986-1994). Zakládajícím členem je i ČR. Sídlem WTO je Ženeva.

WTO vývojově navazuje na GATT 1947, která byla původně zamýšlena pouze jako provizorní dohoda o mezinárodním obchodu zbožím, ale institucionální podobu nikdy nezískala. GATT 1947 ovšem vytvořením WTO nezanikla. Ostatně nesmluvní státy GATT 1947, pokud se chtějí stát členy WTO, musejí nejprve přijmou GATT 1947, a až poté Dohodu o řízení WTO. Členové GATT 1947 se stávají stranami WTO pouze přistoupením k této dohodě.

Dle čl. III. Dohody o zřízení WTO jsou jejími základními funkcemi:

- realizace Dohody o zřízení WTO, a mnoho- či vícestranných dohod uzavíraných členskými státy
- vytvoření prostoru pro jednání o otázkách v působnosti uzavřených dohod, jakož i dalších otázkách mnohostranných obchodních vztahů členských států
- provádění dohody o řešení sporů
- přezkoumávání obchodní politiky
- spolupráce s MMF a Světovou bankou v zájmu rozvoje mezinárodní hospodářské politiky

Organizační struktura WTO

WTO jakožto mezinárodní organizace má pevnou organizační strukturu. Jejím vrcholným orgánem je Konference ministrů, složená ze zástupců všech členů WTO. Schází se jednou za dva roky, a disponuje rozhodovací pravomocí ohledně všech mnohostranných dohod. Je také oprávněna vykonávat veškeré shora uvedené funkce organizace.

V čase, kdy Konference ministrů nezasedá, je řídicím orgánem WTO Generální rada, složená ze zástupců všech členů WTO. Funguje zároveň jako orgán pro řešení sporů, a pro přezkoumávání obchodní politiky.

WTO dále zřídila svůj sekretariát, v jehož čele stojí generální ředitel.

Základní zásady WTO

Organizace sama a její činnost spočívají na několika základních zásadách. Mezi nejvýznamnější patří:

- odstranění diskriminace mezi partnery v mezinárodním obchodu. Tomu odpovídá povinné zavedení režimu nejvyšších výhod v kombinaci s režimem národním, které je ovšem do jisté míry oslabeno značným množstvím výjimek.
- větší volnost mezinárodního obchodování, zajištěná omezením či odstraněním celních, kvantitativních a jiných překážek obchodu
- předvídatelnost v rámci systému mezinárodního obchodu
- posílení volné soutěže, zejména odstraněním dumpingu a státních podpor
- vytváření příznivějších podmínek pro obchod s rozvojovými zeměmi

Systematika smluv WTO

Normativní rámec činnosti WTO je dán systémem mezinárodních smluv upravujících jednotlivé aspekty mezinárodního obchodu. Existují jednak mnohostranné dohody, tvořící

základ systému WTO, které musí přijmou všechny členské státy, a jednak dohody vícestranné, kde je dáno státům na zvážení, zda je přijmou. Základní principy WTO upravují dohody **GATT 1994**, **GATS**, **TRIPS**, a systém řešení sporů **DSU**.

GATT 1994, tedy Všeobecná dohoda o clech a obchodu, se zabývá zejména liberalizací mezinárodního obchodu zbožím, a unifikací cel. GATT zavazuje smluvní státy především:

- nezvyšovat dosavadní cla a nezavádět nové celní preference
- odstraňovat kvantitativní omezení mezinárodního obchodu
- nediskriminovat importované zboží vzhledem ke zboží domácí provenience
- umožnit svobodu průvozu zboží
- potlačovat nežádoucí dumping, a to i pomocí zvláštních cel (antidumpingové clo, vyrovnávací clo)
- dostát stanoveným povinnostem pokud jde o státní podpory

Základní dohoda GATT je doplněna řadou dalších dohod upravujících zvláštní komodity, např. zemědělství či textil, a zvláštní oblasti úpravy, např. technické překážky obchodu (dohoda TRIMS), pravidla původu, dovozní licenční řízení, subvence apod.

GATS, tedy Všeobecné dohoda o obchodu službami, je první mnohostrannou dohodou upravující oblast mezinárodního poskytování služeb, přičemž jejím cílem je pokrývat veškeré poskytované služby. Jejím účelem je liberalizace tohoto obchodu, odstranění diskriminace a zvýšení transparentnosti. Dohoda obsahuje 3 skupiny norem – normy stanovící základní principy, normy pro jednotlivé sektory služeb, a normy upravující přístup na trhy členských států. Na provádění dohody dohlíží Rada pro obchod se službami.

I pro obchod se službami je povinně stanoven režim nejvyšších výhod, a režim národní. Stejně tak jsou i zde obsaženy požadavky na transparentnost, racionalitu a objektivnost správních opatření.

TRIPS, tedy Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. Tato dohoda poskytuje univerzální úpravu mezinárodního obchodu nehmotnými statky, když dosavadní partikulární, byť značně široká úprava mezinárodními smlouvami, není sama o sobě dostačující. Dohoda upravuje zejména:

- způsob aplikace základních principů mezinárodního obchodního systému ve vztahu k právům duševního vlastnictví (zejména režim nejvyšších výhod a režim národní)
- zajištění přiměřené ochrany právům duševního vlastnictví – dohoda upravuje způsoby ochrany jednotlivých práv duševního vlastnictví (autorská práva, ochranné známky, průmyslové vzory, patenty apod.)
- zajištění prosazení těchto práv jednotlivými státy – stanoví povinnost zajistit řízení a způsob náhrady osobám, jejichž práva byla porušena, bez ohledu na jejich státní příslušnost
- řešení sporů, a to za přiměřené aplikace obecného mechanismu řešení sporů v rámci WTO

DSU (Dispute Settlement Understanding) upravuje systém řešení sporů mezi členskými státy WTO, a použije se na spory ze všech shora uvedených oblastí. Jde o systém zaměřený především na dosažení smírného řešení, nicméně v případě jeho nedosažení umožňuje i relativně rychlý průběh sporu s předvídatelným výsledkem, který je následně i vynutitelný.

Pro řešení sporů je zřízen Orgán pro řešení sporů (DSB – Dispute Settlement Body). V případě sporů jsou prvním stupněm řešení konzultace, které mohou trvat až 60 dnů, a mají vést ke smíru. V případě neúspěchu konzultací nastupuje druhá fáze řešení sporů, což je stanovení skupiny odborníků, která spor zhodnotí a rozhodne, která ze sporných stran je v právu. Další fáze sporu mají povahu komunikace mezi stranami sporu a skupinou odborníků. Skupina odborníků končí svoji činnost vypracováním zprávy, proti které je ovšem možno se odvolat k odvolacímu orgánu, který je stálým orgánem DSB.